

BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

*An Evaluation Regarding the Objection Authority of the Chief Public Prosecutor
Office in the Court of Appeal*

Uğur İHTİYAROĞLU*

Öz: İstinaf kanun yolunun kabul edilmesi öncesi ceza muhakemesi sistemi iki dereceli muhakeme yapısına sahipti. Bu yapı istinaf kanun yolu ile birlikte üç dereceli bir sisteme dönüşmüştür. İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlar hem hukuki hem de maddi açıdan incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu bakımdan sadece onama ve ret kararları verilmemekte; somut olaya göre ilk derece mahkemesi kararları değiştirilmektedir. 20.07.2017 tarihinde Ceza Muhakemesi Kanunu'na eklenen 308/A maddesi yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına kesin nitelikteki kararlara karşı itiraz hakkı tanınmıştır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, usule ilişkin eşaslı bir işlemdir. Bu işlemle ceza dairesinin vermiş olduğu kararın yeniden gözden geçirilmesi amaçlanır. Talep üzerine ilgili ceza dairesi talebi yerinde görerek vermiş olduğu kararı değiştirebilir. Eğer talep yerinde görülmez ise dosya ceza dairesi başkanlar kuruluna gönderilir. Kurul itirazın kabulüne karar verirse; dosya gereği için ilgili dairesine gönderilir. İtiraz sonucu ceza dairesi tarafından kesin olarak verilen karar, sanık aleyhine ya da lehine olacak şekilde değiştirilebilir. Anayasa Mahkemesi sanık aleyhine yapılan itirazlar yönünden, 2022 yılında verdiği iptal kararında adil yargılanma hakkına işaret etmiştir. İtiraz yetkisinin sınırlarının ve kapsamının iptal kararı sonrası incelemesi de çalışmada yer almıştır.

Anahtar kelimeler: İtiraz, olağanüstü kanun yolu, ceza dairesi başkanlar kurulu, istinaf, yargılama.

Abstract: Before the adoption of the appeal remedy, the criminal procedure system had a two-stage structure of procedure. This structure has turned into a three-level system with the appeal remedy. Decisions made by first-instance courts are subject to both legal and material scrutiny in the appeal remedy. In this respect, not only approval and rejection decisions are made, but also the first instance court decisions are changed according to the concrete case. Article 308/A added to the Criminal Procedure Code on 20.07.2017 entered into force. With this regulation, the Chief Public Prosecutor's Office in the District Administrative Court has given the right to appeal against final decisions. The objection of the Chief Public Prosecutor's Office in District Administrative Court is a fundamental procedural action. With this procedure, it is aimed to review the decision of the criminal chamber. Regarding the request, the relevant penal office may change its decision by deeming the request appropriate. If the request is not approved, the file is sent to the board of directors of the criminal chamber. If the Board decides to accept the objection; the file is sent to the relevant department for the requirement. The final decision given by the criminal chamber as a result of the objection may be changed in favor of or against the accused. The Constitutional Court pointed out the right to a fair trial in its annulment decision given in 2022 regarding the objections made against the defendant. The review of the limits and scope of the authority to object after the annulment decision was also included in the study.

Keywords: Objection, extraordinary remedy, board of directors of criminal chambers, appeal, trial.

* Tetkik Hâkimi, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, adaletbakanlik52@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8171-3579.

Makale Geliş Tarihi: 02.08.2022, Makale Kabul Tarihi: 27.10.2023

DOI : 10.57083/adaletdergisi.1391745

GİRİŞ

Yargılamalar sonucunda mahkemeler tarafından verilen kararlardaki hataların ve hukuka aykırılıkların giderilmesi için bir takım kanun yolları bulunmaktadır. Genel olarak kanun yolları, kararın başka bir makam tarafından incelenmesini sağlamaya yöneliktir.¹ Hukuk sisteminde kanun yollarının bulunmasının amacı, en bilge yargıçların bile hata yapmalarının olağan olduğu düşüncesine dayanmaktadır.² Mahkemeler tarafından verilen kararı uygun bulmayan tarafların, kararın bir başka makam tarafından incelenmesini istemeleri, adalete olan güvenin artmasını sağlayacaktır.³ Kararın bir üst merci tarafından incelenmesinin talep edilmesi durumunda, uyuşmazlık farklı bir makam ya da mahkeme tarafından incelenir.⁴ Bu durum aktarma yetkisi olarak tanımlanır. Kanun yolu incelemesi genelde üst dereceli makam tarafından yapılır. Fakat bazı hallerde bu inceleme, kararı veren makamları aynı seviyedeki bir başka makam tarafından da yapılabilir.⁵

Mahkemeler hüküm vermekle dosyadan el çekmiş olur. Mahkeme kararlarındaki hataların ve hukuka aykırılıkların giderilmesi için bazı hukuki yolların kabul edilmesi gerekir. Kanun yolları, mahkeme kararlarındaki eksikliklerin, hataların ya da hukuka aykırılıkların incelenmesi açısından önemlidir.⁶ Kararlarda, maddi veya hukuki boyuta dönük aykırılıklar ortaya çıkabilir.⁷ Cezai açıdan maddi boyut, atılı suçun sanık tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Hukuki boyut ise; eyleme uygun kanun maddesinin uygulanıp uygulanmadığıdır. İlk derece mahkemesinin kararı isabetsiz ve hukuka aykırı olabileceği gibi, kanun yolu denetimi yapan makamların kararları da isabetsiz ve hukuka aykırı olabilir. İsabetsiz ve hukuka aykırı olduğu düşünülen kararlara karşı kanun yolunun açık olması durumunda, tarafların başvurusu üzerine hataların ve hukuka aykırılıkların incelenmesi mümkün olmaktadır. İstinafa konu olabilecek kararlar da ilk derece mahkemeleri tarafından verilen hüküm niteliğindeki ilâmlardan oluşmaktadır.⁸ Ancak hükme esas teşkil eden ve hükümden önce kurulan bazı ara kararlar ayrıca istinaf konusu olabilmektedir.⁹ Diğer taraftan ilk derece mahkemelerinin her

¹ Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 817.

² Uğur Ersoy, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtirazı”, C.10, S. 29, 2015, Ceza Hukuku Dergisi, s. 60.

³ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 515.

⁴ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 705.

⁵ Nevzat Toroslu/ Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara, 2018, s. 373.

⁶ Ersoy, s. 68 vd.

⁷ Toroslu/Feyzioğlu, s. 372.

⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 373.

⁹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 849.

kararı istinaf yoluna tabi değildir. Yargılamanın hızlı şekilde gerçekleşmesi ve usul ekonomisi gereği bazı kararlara karşı kanun yolları sınırlandırılmıştır. Bu nedenle istinaf konusu olabilecek ilk derece mahkemeleri kararları, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 272'nci maddesinde tahdidi olarak sayılmıştır.

İstinaf mahkemelerinin göreve başladığı 20.07.2016 tarihi itibariyle, bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen kesin kararlara karşı başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu belirlenmemiştir. Bu durum, o dönem kesin nitelikteki kararlardaki hukuka aykırılıklar ve hatalar yönünden sorun oluşturmuştur. Daha sonra 20.07.2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi ile CMK'na eklenen 308/A maddesinde "*Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi*" başlığı altında düzenleme yapılmıştır. Böylece bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen kesin nitelikteki kararlara karşı itiraz imkânı sağlanmıştır. Daha sonra 7188 sayılı Kanun ile CMK'nun 308/A maddesinde yapılan değişiklikle birlikte, ilgili dairesi tarafından kabul olunmayan itirazların ceza dairesi başkanlar kurulu tarafından incelenmesi usulü getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) 26.01.2022 tarihli ve 2021/48 esas, 2022/7 sayılı kararı¹⁰ ile CMK'na eklenen 308/A maddesinin birinci cümlesinin "*sanığın aleyhine itirazlar*" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline; kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dokuz ay sona yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. İptal kararı sonrası 28.03.2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi gereğince yeniden düzenleme yapılarak sanığın aleyhine yapılacak itirazlar yönünden birtakım şartlar getirilmiştir.¹¹ Açıklananlar kapsamında bu çalışmada, itiraz yetkisinin genel esasları, itiraz usulü, itiraz üzerine yapılan incelemeye değinilmiştir.

I-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİNİN GENEL ESASLARI

A. İTİRAZIN HUKUKİ NİTELİĞİ

5271 sayılı CMK'na ait ilk düzenlemede bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri tarafından verilen kesin nitelikteki kararlara karşı başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir. Bu durum

¹⁰ 14.4.2022 tarihli ve 31809 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹¹ 7445 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile CMK. 308/A maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi, "(1) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re'sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Sanık aleyhine itiraz edilebilmesi için kararı etkileyecek nitelikte esaslı bir hatanın bulunması zorunlu olup, bu itiraz sanık veya müdafine daire tarafından tebliğ olunur. Tebliğat, ilgililerin dava dosyasından belirlenen son adreslerine yapılmasıyla geçerli olur. İlgililer, tebliğden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap verebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

doktrinde uzun süre tartışılmıştır.¹² Eleştiriler kapsamında, kesin nitelikteki kararlara karşı başvuru yönünden CMK'ndaki istinafa ilişkin hükümlerde, kanun koyucu tarafından birtakım değişiklikler yapılmıştır. CMK'nda 20.07.2017 tarihinde yapılan değişiklikle, 308/A maddesi 'Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi' başlığında eklenmiştir. İlgili düzenlemede, "(1) (Değişik cümle: 28/3/2023-7445/22 md.) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re'sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. (Ek cümleler:28/3/2023-7445/22 md.) Sanık aleyhine itiraz edilebilmesi için kararı etkileyecek nitelikte esaslı bir hatanın bulunması zorunlu olup, bu itiraz sanık veya müdafisine daire tarafından tebliğ olunur. Tebligat, ilgililerin dava dosyasından belirlenen son adreslerine yapılmasıyla geçerli olur. İlgililer, tebliğden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap verebilir. (Değişik cümleler: 17/10/2019-7188/30 md.) Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir. Kurula gönderilen itiraz hakkında, kararına itiraz edilen dairenin başkanı veya görevlendireceği üye tarafından kurula sunulmak üzere bir rapor hazırlanır. (Ek cümleler: 17/10/2019-7188/30 md.) Kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararları, gereği için dairesine gönderilir. Kurulun verdiği kararlar kesindir. Dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulu bu incelemeyi yapar. Başkanlar kurulunun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir." yer almaktadır.

Kanun koyucu bu düzenleme ile birlikte, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıklarına itiraz yetkisi tanımış; kesin kararlardaki hukuka aykırılıkların denetlenmesi imkânı sağlanmıştır. İtiraz yetkisi bir bakıma temyiz kanun yolundaki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanınan itiraz yetkisine benzemektedir. Her iki itiraz yetkisi kesin nitelikteki kararlara yönelmekte; yeniden inceleme yapılması ve yapılan hataların düzeltilmesine imkân tanımaktadır. Fakat Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının hukuki boyutu yönünden doktrinde tartışmalar bulunmaktadır.¹³ Şahin/Göktürk'e göre, Başsavcı itirazı CMK'nda olağanüstü yol olarak düzenlenmiştir ve sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın bu yetkiye sahip olmasından dolayı olağanüstü kanun yolu olduğu savunulmaktadır.¹⁴ Hakeri/Ünver'e göre, Yargıtay tarafından verilen kesinleşmemiş kararlara ve bozma kararlarına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının mümkün olduğu, bu nedenle olağan kanun yolu olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır.¹⁵ Ersoy'a

¹² Cumhur Şahin/Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 306.

¹³ Ersoy, s. 85.

¹⁴ Şahin /Göktürk, s. 306.

¹⁵ Yener Ünver /Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 810.

göre, kanun yolları arasında olağan-olağanüstü olarak bir ayrıma gerek bulunmamaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı, niteliği gereği erteleyici ve aktarıcı özelliktedir.¹⁶ Doktrindeki baskın görüş, itirazın sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanınması ve kesinleşmiş kararlara karşı yönelmesi nedeniyle itirazın olağanüstü nitelikte olduğudur.¹⁷ CMK'nun 308/A maddesinde yer alan düzenlemede de benzer şekilde kesinleşen kararlara karşı itiraz yoluna başvurulmasından hareketle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin de olağanüstü kanun yollarından biri olduğu doktrinde kabul görmektedir. Kesinleşmiş kararlara karşı itiraz yolunun açık olduğu ve bu yetkinin yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanıldığı nazara alındığında, itirazın olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen karar iki yönlü incelenir. Hem maddi olayın içeriği değerlendirilir hem de hukuk kurallarının gereği gibi uygulanıp uygulanmadığı denetlenir.¹⁸ İnceleme temelinde yeni bir olay yargılaması şeklindedir. Yani bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin yaptığı tespitlere bağlı olmaksızın maddi olayı inceler. Bu durum yeni bir yargılama olarak nitelendirilebilir. Sözlülük ve doğrudan doğruyalık ilkeleri uygulanarak muhakeme gerçekleştirilir.¹⁹ İtiraz bu kapsamda bölge adliye mahkemesi ceza daireleri tarafından verilen kararlara yönelmektedir. İtiraz yoluna Cumhuriyet başsavcılığı kendiliğinden veya tarafların istemi üzerine başvurabilmektedir. İtirazın, daire ilâmının kendisine verilmesinden itibaren otuz günlük sürede yapılması gerekir.²⁰ Sanığın lehine yapılacak itirazda herhangi bir süre sınır yoktur. İtiraz yetkisi bir bakıma, ceza daireleri başkanlar kuruluna itiraz edebilme imkânı tanıyan kanun yoludur.

Açıklananlar kapsamında bu kanun yolunun; istinaf davası üzerine bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin verdiği kararın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle, istinafa konu hükmün ve daire kararının bir defa da bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca incelenmesi için başvurulabilen bir olağanüstü kanun yolu olduğunu söylemek mümkündür.²¹ Kesinleşen kararlara yönelen bu kanun yolunun, uygulamadaki sorunlara büyük ölçüde çözüm getirdiği söylenebilir.

¹⁶ Ersoy, s. 92-93.

¹⁷ Serdar Talas, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı", C.70, S. 1, 2012, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, s. 159.

¹⁸ Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 540.

¹⁹ A. Tanju Sarıgül, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, 3. Baskı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2017, s. 13.

²⁰ Sanığın aleyhine itiraz yönünden AYM, E: 2021/48, K:2022/7, T:26.01.2022 kararı bulunmaktadır.

²¹ Hakan Gündüz, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi", C.24, S. 4, 2020, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 562.

B. İTİRAZ KOŞULLARI

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından itiraz yoluna, CMK'nun 308/A maddesinde yer aldığı şekliyle ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı başvurulmaktadır.²² Madde düzenlemesinde yer aldığı üzere ceza dairelerinin verdiği tüm kararlara karşı değil, sadece kesin nitelikteki kararlara karşı itiraz yolu kullanılabilir.²³ İtiraz yoluna başvurulabilecek kesin nitelikteki kararlar, CMK'nun 286'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında yer almaktadır.²⁴

Yasal düzenleme dikkate alındığında, ceza daireleri tarafından verilen bozma kararlarına ayrıca temyiz ve itiraz yoluna başvurulabilecek kararlara karşı, itiraz kanun yoluna gidilemeyecektir. Yasal düzenlemede bazı suç tiplerine özel bir önem atfedilmiş ve yukarıda yer alan bentlerin kapsamında yer alsa dahi, bu suçlara ilişkin istinaf incelemesi sonucunda verilen kararlara karşı temyiz kanun yolu açık bırakılmıştır.²⁵ Diğer yandan CMK'nun 284'üncü maddesinin 1'inci fıkrası gereği direnme imkânı, bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı bulunmamaktadır. CMK'nun 286'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında ise, *“bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir”*

²² Mustafa Artuç, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi Kapsamındaki Kararlar”, S.17, 2021, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, s. 86.

²³ Şenkut Evren, “Değişiklikler Sonrasında Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İtiraz Yetkisi”, C.25, S.43, 2020, DÜHFD, s. 341.

²⁴ CMK'nun 286'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında, *“a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları, b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları, c) (Ek: 20/7/2017-7035/20 md.) Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar, d) (Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.:2018/71 K.:2018/118 sayılı Kararı ile İptal; Yeniden Düzenleme:20/2/2019-7165/7 md.) İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272'nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları, e) Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları, f) (Değişik: 18/6/2014-6545/78 md.) Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları, g) On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak (...)2)istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları, h) (Değişik: 18/6/2014-6545/78 md.) Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar, ı) Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları”* yer almaktadır.

²⁵ Gündüz, s. 565.

denilmektedir. İlgili düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, ceza daireleri tarafından verilen bozma hükümlerine karşı itiraz yoluna Cumhuriyet başsavcılığı tarafından gidilemeyeceği anlaşılmaktadır.²⁶ CMK'nun 284'üncü maddesinin gerekçesindeki, “*Bölge adliye mahkemelerince yalnızca...hukuka kesin aykırılık hallerinde bozma kararı verilebileceğinden, bu bozma kararlarına karşı ilk derece mahkemelerine direnme hakkı tanınmamış, bunlara karşı herhangi bir kanun yolu da öngörülmemiştir*” şeklindeki ifade karşısında, kanunun direnilmesini dahi arzu etmediği bölge adliye mahkemesinin bozmaya yönelik kararları bakımından olağanüstü kanun yolunun açık olması düşünülemez.²⁷ Ayrıca kesin nitelikte olan koruma tedbirlerine ilişkin bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı da itiraz yoluna başvurulması mümkün değildir.²⁸ Bu bakımdan CMK'nun 308/A maddesinde yer alan olağanüstü itiraz yolunun konusunu koruma tedbirleri oluşturmamaktadır.²⁹ Bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin ön inceleme sırasında izleyeceği yolun yer aldığı CMK'nun 279'uncu maddesinde ön inceleme sonunda ceza dairesinin vereceği “*istinaf başvurusunun reddine*” dair kararlara CMK'nun 267'nci maddesi çerçevesinde itiraz yolu öngörülmüş olmakla birlikte, CMK'nun 276'ncı maddesi kapsamında ceza dairesince verilen kararlara karşı CMK'nda itiraz yolu öngörülmemiştir. Bu durum da anılan madde kapsamında ceza dairelerince verilen kararların kesin nitelikte olduğunu göstermektedir.³⁰

C. İTİRAZ NEDENLERİ

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının hangi sebeplerle itiraz kanun yoluna başvurulabileceği hususunda CMK'nun 308/A maddesinde bir açıklık yoktur. Bir belirleme olmasa da itiraz yoluna ancak hukuksal sebeplere dayalı olarak başvurulabileceği ileri sürülebilir. Nitekim Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı bakımından da bu yönde görüşler ileri sürülmüştür.³¹ Temyiz kanun yoluna da ancak hukuki sebeplere dayalı olarak başvurulmaktadır. Yargıtay tarafından yapılan inceleme, hükmün hukuki yönden denetlenmesine ilişkindir. Temyiz mahkemesi kararlarına karşı yapılan itirazın hukuki nedene dayanması, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun (YCGK) sadece kararın hukuki boyutuna yönelik inceleme yapması beklenir. Fakat uygulamada, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı hem

²⁶ Fidan Balcı/Seyithan Öztürk, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 259 vd.

²⁷ Seydi Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 335.

²⁸ Artuç, s. 87.

²⁹ Seydi Kaymaz, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (Cmk M. 308/A)”, C.24, S. 4, 2020, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 427.

³⁰ Gündüz, s. 566-567.

³¹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 897.

hukuki hem de maddi olaya ilişkin nedenlere dayalı olarak itiraz yoluna başvurabilmektedir. YCGK itiraza konu kararı, hukuki ve maddi olay bakımından ayrı ayrı incelemektedir. Benzer durum Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı bakımından da geçerlidir. Maddi olay dışında hukuki yönden de inceleme yapılmaktadır.³²

İtirazın hangi sebeplere dayanması konusunda CMK'nun 308/A maddesinde bir açıklık olmaması karşısında, bir sınırlamadan söz etmek de mümkün değildir.³³ İstinaf aşamasında hüküm hem maddi olay açısından hem de hukuki boyutuyla incelemeye tabi tutulduğundan ve gerektiğinde davanın baştan görülmesi ve yeniden yargılama yapılmak suretiyle bir hüküm verilebileğinden, itiraz üzerine yapılacak incelemede hukuki ve maddi açıdan kararın tüm boyutuyla incelenmesi gerektiği ileri sürülmektedir.³⁴ Bu nedenle herhangi bir sınırlama yapılmamasına karşın maddi veya hukuki açıdan hukuka aykırılık görülen tüm kararlara karşı itiraz edilebilecektir.³⁵ Hatta istinaf başvurusunda yer alan ancak bölge adliye mahkemesi istinaf dairesince dikkate alınmayan nedenlere dayalı olarak itirazda bulunulmasının önünde bir engel yoktur. Ancak itiraz konusu edilen hukuka aykırılığın esaslı olması, bir diğer deyişle hükmün esasına etkili olması gereklidir.³⁶

³² İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD., E:2023/3870, K:2023/4462, T: 26.10.2023 kararında, “..İzmir Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 24/10/2023 tarihli dilekçe ile; Dairemizin 06/05/2021 - 2020/1515 (E) 2021/1152 (K) sayılı dosyasında "kullanmak için uyuştururucu madde bulundurma " suçundan verilen hükmün düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddi kararına karşı CMK'nun 308/A maddesi gereğince itiraz yoluna başvurulmakla..6545 sayılı Kanun'un 68. Maddesi ile değişik 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi uyarınca; kullanmak için uyuştururucu madde bulundurma suçundan soruşturma yürütülen sanık hakkında kamu davası açılabilmesinin ön şartı, öncelikle bu kişi hakkında verilmiş bir kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının bulunması olduğuna ve sanık hakkındaki 18.01.2016 tarihli tespit nedeniyle verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının, bu tespit nedeniyle açılan davada verilen "beraat" kararının kesinleşmesi ile hükmünü yitirdiğinin anlaşılmasına göre Cumhuriyet savcısının itiraz sebepleri yerinde görülerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..Cumhuriyet savcısının İTİRAZININ KABULÜNE...” yer almaktadır.

³³ Kaymaz, 2020b, s. 428.

³⁴ M. Ruhan Erdem/Candide Şentürk, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 174.

³⁵ Cengiz Ünsal, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Olağanüstü İtiraz Yetkisi”, C.71, S. 1, 2022, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 554.

³⁶ Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 4. CD., E:2023/4022, K:2023/3405, T: 19.10.2023 kararında, “...Sanık hakkında mağdurun zararını soruşturma sırasında gidermesi nedeniyle TCK'nın 168/1.maddesi uyarınca indirim yapılırken yasal sınırların altında 1/3 oranında indirim yapılmak suretiyle fazla ceza tayin edildiği bu nedenle itirazın yerinde olduğu değerlendirilmekte, Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi C.Başsavcılığı'nın CMK'nın 308/A maddesi uyarınca Dairemizin 02.10.2023 tarih 2023/3022 Esas ve 2023/3028 K.sayılı İstinaf başvurusunun esastan reddine dair kararına yönelik itirazının KABULÜ ile...” yer almaktadır.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri tarafından usule ilişkin itirazların da dikkate alındığı görülmektedir.³⁷

Bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri başkanlar kurulları da itiraz üzerine hükmü hem hukuki hem de maddi mesele yönünden incelemektedirler. Öğretide olağanüstü nitelikteki kanun yollarına ancak önemli bazı hukuka aykırılıklar sebebiyle başvurulabileceği belirtilmektedir. İtiraz yolunun kesin hükümlere yönelmesi nedeniyle olağan kanun yollarına nazaran daha sıkı şartlara tabi tutulması beklenebilir. Başvurulan kanun yolunun istisnai niteliği bunu gerektirir. Ancak bu konuda tek bir kriter kabul edilmesi mümkün değildir. Olağanüstü itiraz yoluna sadece önemli görülen bir takım hukuka aykırılık nedeniyle başvurulması gerektiğini ileri süren yazarlar da bu hukuka aykırılıkları sınırlandıramamıştır.³⁸ Eğer, hukuka aykırılık hükmün sonucuna etkili değilse, olağan kanun yoluyla kararın bozulması ya da yeniden bir hüküm verilmesi gündeme gelmeyecektir. Maddi hukuka ilişkin hususlarda, örneğin suçun yanlış nitelendirilmesi, artırım veya indirim öngören nitelikli hallerin uygulanmaması gibi hata halleri, itiraz yoluna başvurulması için yeterlidir.³⁹ İkinci kez tekerrüre hatalı kararın esas alınması nedeniyle yapılan itirazın kabulüne karar verildiği görülmektedir.⁴⁰

³⁷ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 26. CD., E:2023/2340, K:2023/2016, T: 10.10.2023 kararında, “*Dairemizin 18/05/2023 tarih 2022/1357 esas 2023/1179 karar sayılı kararına karşı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 12/09/2023 tarih 2023/2333 sayılı itiraz değerlendirme nosu ile CMK 308/A maddesi uyarınca yapılan itirazda; Sanık hakkında korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme suçundan verilen hükümden Anayasa Mahkemesinin 02/08/2022 tarihli 31911 sayılı Resmi Gazetede 2020/87 Esas 2022/44 sayılı kararı ile, 02/08/2022 tarihine kadar kesin hüküm almamış dosyalarda seri muhakeme işleminin uygulanması gerektiği, 14/07/2021 tarih öncesine ait suçlarda diğer suçlarla birlikte işlenmesi halinde seri muhakeme usulünün uygulanmasının gerekli olduğu, mevcut dosyanın Anayasa Mahkemesi kararının yayımladığı tarihten sonra 18/05/2023 günü kesinleştiği, suç tarihinin ise 2016 yılı olması nedeniyle, bozma kararı verilerek dosyanın ilk derece Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi kararı verilmesi gerekirken sanık hakkında Esastan Red kararı verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz etmiştir..İTİRAZIN KABULÜ İLE...*” yer almaktadır.

³⁸ Fatih Birtek, Ceza Muhakemesinde İstinaf, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.351.

³⁹ Kaymaz, 2020b, s. 431.

⁴⁰ İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD., E:2023/3960, K:2023/4097, T: 06.10.2023 kararında, “*İzmir Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 05/10/2023 tarihli dilekçe ile; Dairemizin 14/07/2023 tarih, 2023/2533 Esas ve 2023/3320 Karar sayılı dosyasında verilen istinaf başvurusunun esastan reddi kararına karşı CMK'nın 308/A maddesi gereğince itiraz yoluna başvurulmakla...İkinci kez tekerrür uygulamasına esas alınan İzmir 37. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2020/36 Esas sayılı dosyasında suç tarihi 22/10/2019 olup, bu kararda İzmir 22. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2017/1177 Esas sayılı dosyasında verilen ve 30/10/2019 tarihinde kesinleşmiş olan ceza tekerrüre esas alınmış olup, tekerrüre esas alınan ceza davaya konu suç tarihinde kesinleşmemiş olduğundan tekerrür uygulaması hatalı olmuş ve daha sonra mahkemece fark edilerek 20/07/2023 tarihli ek kararla tekerrür uygulaması hükümden çıkarılmıştır. İzmir 37. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2020/36 Esas sayılı*

D. BAŞVURABİLECEK KİŞİLER

CMK'nun 308/A maddesinde yer aldığı üzere “*Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, resen veya istem üzerine*” itiraz yoluna başvuru hakkı sadece bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilmiştir. Emsal kararlarda da bu durum vurgulanmaktadır.⁴¹ Kanun koyucu yasal düzenleme ile yetkiyi başsavcının kendisine değil, kurum olarak başsavcılığa vererek farklı bir düzenleme yapmıştır.⁴² Böylece bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararlarına karşı hem ceza dairesi yanında görevli olan Cumhuriyet savcıları hem de Cumhuriyet başsavcısı itiraz yoluna başvurabilecektir. CMK'nun 308/A madde düzenlemesine göre, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itiraz yetkisini kullanmada serbesttir. Yani tarafların istemi üzerine ya da bir talep olmaksızın itiraz yoluna gidebilir. Ancak itiraz yoluna kimlerin istemi üzerine gidileceğine ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştır. Karar bakımından kanun yollarına başvuru hakkına sahip kişiler, itiraz hakkını kullanarak Cumhuriyet başsavcılığını harekete geçirebilir. Diğer taraftan ceza daireleri tarafından verilen ve kesin olan karardaki hukuka aykırı hususlar dikkate alınmaksızın görüldü yapılması durumunda, sonradan tarafların talebi bulunması durumunda da itiraz yolu kullanılabilir.

dosyasındaki tekerrür uygulaması hatalı olduğundan istinaf incelemesine konu İzmir 52. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2023/58 Esas sayılı dosyasında bu ceza esas alınarak ikinci kez tekerrür uygulaması yapılması kanuna aykırıdır. Sanık hakkında İzmir 32. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2020/537 Esas, 2021/708 Karar sayılı kararı ile verilen 2 yıl 1 ay hapis cezası ikinci kez tekerrüre esas nitelikte olup, ikinci kez tekerrür uygulamasına bu cezanın esas alınması gerekirken İzmir 37. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2020/36 Esas sayılı dosyasındaki cezanın esas alınması kanuna aykırı ve istinaf isteminin reddine ilişkin dairemiz kararı hatalı olduğundan yapılan itirazın kabulüne karar verilmiştir...” yer almaktadır.

⁴¹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. CD., E:2021/748, K:2021/660, T: 25.02.2021 kararında, “..20/07/2017 tarih 7035 Sayılı Kanunun 23. Maddesi ile yapılan değişiklik ile Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına itiraz yetkisi verilmiştir. Sanığın bu düzenlemeye istinaden vermiş olduğu dilekçeyi değerlendirme ve sonucuna göre CMK'nun 308/A maddesi kapsamında itiraz yoluna başvurma hakkı Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına ait olduğundan bu aşamada Dairemiz tarafından işin esasına girilemeyeceğinden sanık vekilinin ihbar niteliğindeki itiraz dilekçesinin eki dosya ile birlikte İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, kesin olmak üzere 25/02/2021 tarihinde oy birliğiyle karar verildi...” yer almaktadır.

⁴² Yenisey/Nuhoglu, s. 926.

II-BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ USULÜ, SÜRESİ, İTİRAZIN GERİ ALINMASI VE YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ İTİRAZ YETKİSİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. İTİRAZ USULÜ

CMK'nun 308'inci maddesine göre, itiraz yolu yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanılmaktadır. Buna karşılık, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin verdiği kesin nitelikteki hükümlere karşı itiraz yolunu kullanma yetkisi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilmiştir.⁴³ CMK'nun 308/A maddesinde değişiklik yapan 7035 sayılı Kanunun Adalet Komisyonunda görüşülmesi sırasında her iki düzenleme arasındaki farklılığa ve muhtemel sorunlara dikkat çekilmiş, 7035 sayılı Kanun Tasarısında yer bulan "*Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı*" ifadesinin değiştirilmesi uygun görülmemiştir. Kanunda, itiraz yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı örneğinde olduğu gibi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına değil; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verildiğinden, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarında birinin Cumhuriyet başsavcısından habersiz olarak yaptığı itiraz hukuken geçerli bir itiraz olacaktır. Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri veya ceza daireleri başkanlar kurulu, itiraz yoluna Cumhuriyet başsavcısının bilgisi veya onayı olmadan başvurduğu gerekçesiyle başvurunun reddine karar verememektedir.⁴⁴ CMK'nun 308/A maddesinde itirazın hangi şekilde yapılacağı hususunda bir düzenleme yapılmamışsa da; genel kural itirazın yazılı ve gerekçeli olarak yapılmasıdır. İstinaf başvurusunda Cumhuriyet savcısının istinaf sebeplerini yazılı olarak göstermesi şartı aranmaktadır. Bu nedenle, olağanüstü bir yol olan itiraz başvurusunda itiraz nedenlerinin gösterilmesi gereklidir. Ayrıca CMK'nun 273/1'inci maddesinde yer alan usulün uygulanması yoluyla, zabıt kâtibine beyanda bulunmak şeklinde istinaf kanun yoluna başvurulması usulünün itiraz yolunda kullanılması düşünülemez. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı açısından böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. İtirazın yazılı olması gerekir. Sanık aleyhine itiraz yönünden, karar sonrası süre tutum dilekçesi olarak kabul edilen ve gerekçe belirtmeyen bir talep ile başvuru yapılması, itirazların sonradan sunulması durumunda geçerli bir itirazın oluşup oluşmayacağı akla gelebilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz nedenlerinin tamamını otuz günlük sürede ileri sürmesi zorunluluğu kabul edilmektedir.

⁴³ Ünsal, s. 553.

⁴⁴ Kaymaz, 2020a, s. 336.

B. İTİRAZIN SÜRESİ

CMK'nun 308/A maddesinde itirazın sanık lehine yapılması bakımından bir süre öngörülmemiştir. Fakat sanık aleyhine olan itiraz yönünden süre kısıtlaması bulunmaktadır. İtiraz süresi, kararın bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verildiği andan itibaren 30 gün olarak tespit edilmiştir. Kararın verilmesi yani tebliği, evrak aslının teslimi suretiyle olmaktadır (CMK md. 38). 6352 sayılı Kanun'un 95'inci maddesiyle yapılan değişiklik sonucu CMK'na 38/A maddesi eklenmiş, ceza muhakemesi ilgilendiren işlemlerde UYAP sisteminin kullanılması benimsenerek elektronik imza ile onaylanan doküman ve kararların elektronik ortamda gönderileceği düzenlemiştir. Bu kapsamda, UYAP aracılığıyla gönderilen kararlar bakımından, Cumhuriyet savcısının ekranına düştüğü anda kararın tebliğ edildiği kabul edilecektir. Gün olarak belirlenen süreler, tebligatın yapıldığı günün ertesinde işlemeye başlamaktadır. İtiraz yolu bakımından, ilgili merciden verilen kararın fiziki olarak Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi ya da UYAP üzerinden elektronik olarak imzalanmasıyla süre başlar. Ancak karar ilgili Cumhuriyet savcısının ekranına gönderilmişse; kararın ekrana düştüğü günü takiben 30 günlük sürenin işleyemeye başlayacağı kabul edilir.⁴⁵ Bölge adliye mahkemesi yargılama sürecinde, ceza dairelerinde görülen duruşmalarda Cumhuriyet savcısı da bulunmaktadır. Kararlar Cumhuriyet savcısı beraberinde verilmektedir. Bilindiği üzere olağan kanun yollarında yüze tefhim edilerek verilen kararlarda süreler kararın açıklandığı tarih itibarıyla başlamaktadır (CMK md. 273). Ancak CMK'nun 308/A maddesi açısından süre, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına kararın verildiği tarihten itibaren başlar. Bu bakımdan Cumhuriyet savcısı huzurunda açıklansın ya da açıklanmasın itiraz süresi gerekçeli kararın verilmesi ile işlemeye başlayacaktır. Sanık aleyhine itirazda otuz günlük süre sınırı bulunduğundan, sürenin bitiminden sonra itirazda bulunulmuşsa ancak lehe itiraz inceleyebilir. Bu nedenle süre, hak düşürücü niteliktedir.⁴⁶ Sanık lehine itirazda süre sınırı öngörülmemiştir. Ancak sanık lehine itirazda, somut bir hukuksal menfaat bulunup bulunmadığı incelenmelidir. İtirazda hukuki bir menfaat söz konusu değilse; itiraz yoluna başvuru kabul edilmemelidir. Örneğin; sanık hakkında hükümlenen cezanın infaz edilmiş olması başlı başına bir itiraz nedeni olarak kabul edilemez. Cezanın infaz edilmiş olması dışında, tekerrür süresi tamamlanmamış ya da mahkûmiyet kapsamındaki hak yoksunlukları devam ediyorsa; itiraz yoluna başvuruda hukuki menfaat bulunduğundan bahsedilebilir. Mahkûmiyete dayalı hak yoksunlukları tamamlanmış ve tekerrür süresi de sona ermişse; hükümlü açısından hukuki bir menfaatin bulunmadığını tespit etmek zorunludur.⁴⁷ Hukuk düzeninde yeknesak uygulamaların gerçekleştirilmesi ve kamu yararı

⁴⁵ M. Sıdk Çinko, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi", C.13, S. 141, 2018, Terazi Hukuk Dergisi, s. 100.

⁴⁶ Ersoy, s. 101.

⁴⁷ Çetin Arslan, "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı", C.2, S. 5, 2007, CHD, s. 140.

gözetilerek, hukuka aykırı kararın ortadan kaldırılması gerektiği düşünülebilir. Yani hüküm bakımından mahkûmiyetin sonuçları ortadan kalkmış ve hüküm infaz edilmiş olsa dahi; karar aleyhine itiraz yoluna başvurularak hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması gerektiği düşünülebilir. Ancak içtihat birliğini sağlamak Yargıtay'ın görevidir. İstinaf yolunda böyle bir amaç yoktur. Bu nedenle cezanın neticeleri bakımından hükümlü lehine bir sonuç meydana gelmeyecekse, itiraz kanun yoluna başvurulmamalıdır. Yapılan başvuru ise ret edilmelidir.

C. İTİRAZIN GERİ ALINMASI

Olağanüstü kanun yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılan itirazın geri alınması mümkündür.⁴⁸ Aynı durum Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yönünden de geçerlidir. Uygulama bakımından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının çeşitli nedenlere dayalı olarak itiraz başvurusunu geri alabileceği belirtilmiş; YCGK benzer durumda itirazın geri alınması üzerine karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.⁴⁹ İtirazı geri almak mümkün olmakla birlikte, geri alma çeşitli sebeplere dayanabilir. Örneğin mevzuatta meydana gelen bir değişiklik sebebiyle, itirazdan beklenen hukuki yarar sona ermiş olabilir. Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun zaman içinde görüşü oluşmuş; bu nedenle itirazın reddedileceği ortaya çıkmış olabilir. Ancak sanık lehine yapılan başvurunun geri alınması için sanığın bu duruma onay vermesi gerekir (CMK md. 266/1). Onayın nedeni ise, Cumhuriyet savcısının kendisi lehine yaptığı başvuru nedeniyle sanığın ayrı bir başvuru yapmamasıdır. Fakat bu düzenleme konusunda doktrinde tartışma bulunmaktadır. Düzenlemenin yerinde olduğunu kabul edenler olduğu gibi⁵⁰, olağanüstü kanun yolu olan itiraza başvurma yetkisinin sadece bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ait olması nedeniyle, itirazın geri alınmasının sanığa bağlı tutulmasının hukuk mantığına uygun olmadığını ileri sürenler bulunmaktadır. Bu görüşte olanlar, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının benzer durumda itirazı geri almasının sonucu bakımından sanığın onayına tabi olmamasını örnek göstermektedir.⁵¹

⁴⁸ Ünsal, s. 565.

⁴⁹ YCGK, E:2016/1393, K: 2019/664, T: 20.11.2019 kararı.

⁵⁰ Mustafa Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 932; Toroslu/Feyzioğlu, s. 439; Arslan, s. 137.

⁵¹ YCGK, E:2016/609 K:2016/468, T: 06.12.2016 kararında, "...*olağanüstü kanun yollarından biri olarak kabul edilen itiraza başvurma yetkisi sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmış olup, Başsavcı dışındaki tarafların bu kanun yoluna başvurma imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanunen tek başına kullanmaya yetkili kılındığı bu olağanüstü kanun yolundan, itiraz ister aleyhe, isterse lehe olsun herhangi bir tarafın onayına gerek olmaksızın vazgeçebileceğinin kabulü gerekmektedir. Yalnızca olağan bir kanun yolu olan temyiz kanun yolunda, Cumhuriyet savcısının sanık lehine yaptığı başvuru için kabul edilen bu istisnai düzenlemenin kanun koyucunun amacına aykırı şekilde genişletilmesi doğru değildir.*" yer almaktadır.

İtirazın geri alınması mümkün olmakla birlikte, itirazdan kısmi olarak vazgeçilmesi mümkün değildir.⁵² Kısmi vazgeçmenin hukuki olarak sonuç doğurması beklenemez. İtiraz üzerine inceleme yapan ceza dairesi başkanlar kurulu, itiraznamede yer alan sebeplerle bağlı olmadan inceleme yaparak karar vermelidir. Uygulamada da bu şekilde inceleme yapılmaktadır. İtiraz sebepleri yönünden bağımsız olarak inceleme yapıldığından, itirazdan kısmi vazgeçilmesi sonuca etkili olamaz. Örneğin, fiilin kişiyi kasten öldürme teşebbüs suçunu oluşturduğu ve sanık hakkında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiği yolunda itiraz yoluna başvurulması ve sonrasında itirazın geri alındığına dair başvuru yapılması durumunda; itiraz gerekçelerine dayalı olmadan inceleme yapılacaktır. Bu durumda suçun nitelendirilmesi de yapılacağından, itirazın kısmen geri alınması hukuki sonuca etki etmeyecektir. İtirazın geri alınmasına ilişkin süre bakımında da farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısım görüşte olanlar, itirazın karar kesinleşinceye kadar geri alınabileceğini ileri sürmektedir.⁵³ İtirazın geri alınması ancak itirazla ilgili bir karar verilmesi anına kadar geçerli olmalıdır. Çünkü itiraz hususunda bir karar verildikten sonra dosyadan el çekilmektedir. İtiraz merci bu nedenle dosyayı yeniden ele alıp inceleyemez. Bu kapsamda itirazın karar verilinceye kadar yapılması gerekir.

D. BAŞVURU MERCİİ

İtiraz yolu, kararı veren ilgili ceza dairesine karşı kullanılacaktır. CMK'nun 308/A maddesinde yer aldığı üzere, itiraz üzerine ceza daireleri mümkün olan en kısa sürede inceleme yapacaktır. Ancak süre yönünden herhangi bir kısıtlama yapılmamıştır. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin dosya sayıları ve iş yükleri dikkate alındığında, sürenin sınırlandırılmaması olumludur. İtirazın yazılı olarak kararı veren daireye yapılması gereklidir. Benzer şekilde itiraza başvurulması için talebi olan tarafların istemlerini yazılı olarak sunması zorunludur. İtiraz yoluna sözlü olarak başvuru yapmak mümkün değildir. 7188 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi kapsamında yürürlüğe giren düzenleme ile birlikte itirazın kararı veren ceza dairesine gönderilmesi gereklidir. İtirazın kabul edilmesi durumunda, daire kararını düzelterek; aksi takdirde itirazın incelenmesi için dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Böylece itiraz hakkında karar veren daire dışında farklı bir merci inceleme yaparak, karar vermiş olacaktır.⁵⁴

⁵² Uğur Aşkın, Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 158.

⁵³ Erdem/ Şentürk, s. 247.

⁵⁴ Evren, s. 346-347.

E. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ İTİRAZ YETKİSİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

CMK'nun 308'inci maddesinde yer alan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kullanılmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafların talep etmesi durumunda ya da kendiliğinden ceza dairesi ilâmının tebliğ edilmesinden itibaren otuz günlük süre içinde YCGK'na itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Bu kanun yolu, temyiz talebi üzerine Yargıtay ceza dairesi tarafından verilen kararın hukuka aykırı olduğu ve kararın yeniden incelenmesi, yapılan itirazın kabul edilmemesi durumunda ise ceza dairesi kararının bu defa YCGK tarafından incelenmesi için başvurulabilen bir kanun yoludur.⁵⁵ Doktrinde bu kurumun "olağanüstü itiraz" olarak da isimlendirildiği görülmektedir.⁵⁶

CMUK'nda yer alan "karar düzeltme" kanun yoluna CMK'nda açıkça yer verilmemekle birlikte, 02.07.2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un 99'uncu maddesi ile CMK'nun 308'inci maddesine eklenen ikinci ve üçüncü fıkralarla birtakım değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerle birlikte itiraz üzerine, ilgili ceza dairesinin itirazı yerinde görebileceği ve kararını düzelterek; itirazın yerinde görülmemesi durumunda dosyanın YCGK'na göndereceği düzenlenmiştir. Bu değişiklik sonucu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının, bir bakıma karar düzeltme yolunu da içeren bir kanun yolu olarak tanımlandığı görülmektedir.⁵⁷ 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun ile CMK'nun 308/A maddesinde yapılan değişikliklerle birlikte, birkaç farklılık dışında iki kanun yolunun yapısı benzer hale getirilmiştir.

Her iki kanun yolunda da itirazın re'sen veya tarafların istemi üzerine yapılması söz konusudur. Süre olarak kararın tebliğinden itibaren otuz gün belirlenmiştir. Sanığın lehine itiraz bakımından herhangi bir süre öngörülmemiştir. Kararına itiraz edilen ceza dairesi en kısa zamanda itiraz konusunda inceleme yaparak, itirazı kabul ederek kararını düzeltmesi ya da itirazı yerinde görmemesi halinde dosyayı yetkili mercie göndermesi gerekir. İtirazın ceza dairesi kararının maddi veya hukuki yönüne ilişkin olabilmesi ve itiraz nedenleri açısından bir sınırlandırma olmaması, her iki olağanüstü kanun yolunun ortak yönlerini oluşturmaktadır.⁵⁸ Kanun yolları açısından dikkat çeken ilk farklılık ise kanun yoluna başvurabilecek kişilerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yoluna, adından da anlaşılacağı üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı dışında kimse başvuramamaktadır.⁵⁹ CMK'nun 308/A maddesinde ise, itiraz yetkisi

⁵⁵ Nur Centel/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 849.

⁵⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 774.

⁵⁷ Şahin /Göktürk, s. 295.

⁵⁸ Arslan, s. 119.

⁵⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 774.

bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı makamına verilmiştir.⁶⁰ Böylece Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığında bulunan tüm savcılar bu kanun yoluna başvurabilecektir. Ancak CMK'nun 308'inci maddesinde “*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi*” ifadesinin kullanılması dikkate alındığında, istisnai kanun yolu olarak başvurulabilecek itiraz yönünden sadece bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına yetki verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Böylece düzenlemeler arası yeknesaklığın sağlanması gerektiği doktrinde tartışılmaktadır. Bu kanun yolları açısından dikkat çeken ikinci farklılık, itiraz incelemesini yapacak merciin; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda, YCGK iken, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunda, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu olmasıdır.

Bölge adliye mahkemelerinin bünyesinde Yargıtay'da olduğu gibi bir ceza genel kurulu mevcut değildir. Kanun koyucu bölge adliye mahkemelerinde itirazları incelemek üzere YCGK gibi bir kurul kurmayı tercih etmemiş, halihazırda her bölge adliye mahkemesinde mevcut olan ceza daireleri başkanlar kuruluna bu görevi vermiştir. Kanun yolları arasındaki bir diğer farklılık ise, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yolunda, YCGK'nun itirazı yerinde görürse, itiraza konu kararın kaldırılması ile yetinmeyip; CMK'nun 271/2'nci maddesi uyarınca, aynı zamanda itirazla ilgili karar vermesi zorunludur.⁶¹ Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunda, CMK'nun 271'inci maddesinin 2'nci fıkrasında istisna getirilmiştir. Bu kapsamda, ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın kabulü kararı verilmesi ile yetinilerek, dava dosyasının gereğinin yapılması için ilgili daireye gönderilmesi gerekecektir.

III-İTİRAZ ÜZERİNE YAPILACAK İNCELEME

A. İTİRAZI İNCELEYECEK MAKAM

CMK'nun 308/A maddesinin önceki düzenlenmesinde, itirazın hükmü veren ceza dairesi tarafından incelenmesi ve karara bağlanması kabul edilmiştir. 7188 sayılı Kanunla CMK'nun 308/A maddesinde yapılan değişiklikle birlikte, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının incelenmesinin, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı (CMK m.308) ile benzerlik göstermesi amaçlanmıştır. Böylece kararı veren daireye yapılacak itiraz üzerine inceleme yapılacaktır. Değerlendirme ve inceleme sonrasında itiraz kabul görürse ilgili ceza dairesi kararını düzeltir; eğer itirazı yerinde görmezse dosyayı gecikmeksizin itiraz konusunda karar verilmek üzere bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir.⁶²

⁶⁰ Yenisey/Nuhoğlu, s. 939.

⁶¹ Arslan, s. 150.

⁶² Kaymaz, 2020b, s. 449.

B. CEZA DAİRESİ BAŞKANLAR KURULU TARAFINDAN YAPILACAK İNCELEME

7188 sayılı Kanunla değişik CMK'nun 308/A maddesinde, “*dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulu bu incelemeyi yapar*” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Böylece kurulu oluşturacak dört üyenin Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından tespit edilmesi kuralı getirilmiştir. Ayrıca kurulun dört kişiden oluşması usulü benimsenmiştir. 7188 sayılı Kanunun kapsamı ile HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarih, 2019/410 sayılı kararından, ceza daireleri başkanlar kuruluna, bölge adliye mahkemesi başkanının başkanlık edeceği anlaşılmaktadır.⁶³ Kurulu oluşturan üç üyenin HSK 1'inci dairesi tarafından belirleneceği, kararına itiraz edilen ilgili daire başkanının dördüncü üye olarak kurula katılım sağlaması kararlaştırılmıştır. Başkanlar kurulunun çalışmalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi de HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarihli, 2019/410 sayılı kararı ile olmuştur.⁶⁴ Eğer bir bölge adliye mahkemesinde, ceza dairesi sayısı dörtten az ise başkanlar kuruluna, bölge adliye mahkemesi başkanı ile kararına itiraz edilen ceza dairesi başkanı dahil olmak üzere, ceza dairesi başkanlarının tamamının katılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Böyle bir durumda, 5235 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi gereğince, bölge adliye mahkemesi başkanının ceza daireleri başkanlar kuruluna başkanlık etmesi gerekir; aksine uygulama kanuna aykırı olacaktır.⁶⁵

Kararına itiraz edilen daire, yapacağı inceleme sonucu verdiği kararın doğru olduğu ve itirazın geçerli bir nedene dayanmadığını tespit ederse, itiraz konusunda inceleme yapılması ve karar verilmesi için dosyayı ilgili merci olan ceza dairesi başkanlar kuruluna gönderecektir. Fakat daha önce inceleme sonucu verdiği kararın hukuka aykırı veya hatalı olduğu, ilk derece mahkemesinin kararının bozulması gerektiği kanaatine ulaşırsa bozma kararı vermelidir. Yine hukuka aykırılığın niteliğine göre istinaf başvurusu sonucu verilebilecek kararlardan birini, örneğin, düşme veya düzelterek esastan ret kararı verebilir. Karardaki hata veya hukuka aykırılık ancak yeniden yargılama yapılmak suretiyle giderilebilecek türden ise davanın yeniden görülmesine karar verilir ve duruşma açılarak yargılama yapılır. Yargılama sonucunda bölge adliye mahkemesinin duruşma sonunda verebileceği kararlardan birine hükmedebilir.⁶⁶

İtiraz üzerine ceza daireleri başkanlar kurulu tarafından yapılacak inceleme usulüne ilişkin bir hüküm mevcut değildir. Daha önce vurgulandığı üzere, HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı kararı ile yapılan bir düzenleme mevcuttur. İlgili kararın 2'inci

⁶³ Gündüz, s. 573.

⁶⁴ Evren, s. 347.

⁶⁵ Gündüz, s. 577.

⁶⁶ Kaymaz, 2020b, s. 459.

maddesine uyarınca, toplantı gündemini belirleme yetkisine sahip olan başkan, başkanlar kuruluna dosya geldikten sonra en fazla iki ay içinde dosyayı gündeme alacaktır. Kararına itiraz edilen daire başkanı veya görevlendirileceği üye tarafından hazırlanan raporun, iki gün önce incelenmek üzere üyelere dağıtılması öngörülmüştür. İtiraz edilen dosya sayısı fazla olduğunda, itiraz dosyasının iki ay içinde gündeme alınması mümkün olmayabilir. Kaldı ki bu süreye uyulmamasının bir yaptırımı da yoktur. Üyelerin yeterince hazırlanabilmeleri için inceleme raporunun en az bir hafta önce dağıtılması gerekir. Çünkü sunulan inceleme raporuna ve rapor kapsamında yapılacak araştırma niteliğine göre iki günlük süre yeterli olmayabilir.⁶⁷

CMK'nun 308/A maddesinde, incelemenin duruşmalı yapılacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bakımdan, ceza dairesi başkanlar kurulu tarafından yapılacak incelemenin duruşmalı yapılması şeklinde bir usul kabul edilmemiştir. İlgili düzenlemede sadece itirazın kabulü kararına atıf yapılmakta, kurulun yeni bir hüküm vermesine ilişkin bir uygulama maddede yer almamaktadır. Ancak ceza dairesi başkanlar kurulu tarafından yapılacak denetim, kanun yoluna başvuranların istinaf sebepleriyle sınırlı olmaksızın yerine getirilmelidir. Bu kadar kapsamlı inceleme yapan ve gerektiğinde duruşma açmak suretiyle yeni bir hüküm kuran bölge adliye mahkemesinin kararlarına yapılan itirazın sadece hukuki nedenlere dayanması ya da incelemenin itiraz sebepleri ile sınırlı hukuksal bir denetim üzerinden yapılması düşünülemez. Böyle bir denetim, etkin ve amaca da uygun olmaz. O nedenle, itiraz üzerine hükmün gerek maddi mesele gerekse de hukuki mesele yönünden denetlenmesi gerekir.⁶⁸ Kurulun incelemesinin itiraz nedenlerine bağlı olmaksızın gerçekleşeceği gözetildiğinde; itiraz sonrası ceza dairesi tarafından verilen kararın denetlenmesi ve hatta hukuka aykırılık bulunması durumunda bozulması gündeme gelecektir.⁶⁹ Ceza daireleri başkanlar kurulu tarafından verilen kararların farklı formatlarda olduğu görülmektedir. Kimi kararlarda kurullar sadece itirazın kabulü kararı vermekte iken; kimi kurullar ise itirazın kabulü sonrası ilgili daire tarafından verilen kararın kaldırılması yönünde hüküm kurmaktadır.⁷⁰

C. İNCELEME SONUCU VERİLEBİLECEK KARARLAR

1. İtirazın Reddi Kararı

Sanık aleyhine yapılan itirazın otuz gün geçtikten sonra yapılması ya da itiraza konu edilmeyecek bir karar yönünden başvuru yapılması durumunda itirazın reddine karar verilmelidir. İtiraz için, görevli bir Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itiraz yeterlidir. İtirazın

⁶⁷ Kaymaz, 2020b, s. 461

⁶⁸ Toroslu/Feyzioğlu, s. 440.

⁶⁹ Gündüz, s. 578.

⁷⁰ Kaymaz, 2020b, s. 466.

başsavcının bilgisi dâhilinde olup olmaması, itirazın incelenmesi bakımından ön koşul değildir.⁷¹

2. İtirazın Esastan Reddi Kararı

Başkanlar kurulu tarafınca yapılan inceleme sonucunda eğer itiraz yerinde görülmezse itirazın esastan reddi kararı verilmelidir. İtirazın yerinde görülmemesi farklı nedenlere dayalı olabilir. Daha önce değinildiği üzere itirazın doğrudan reddi kararı başvurunun kabul edilebilir olmamasına ilişkindir. Esastan ret kararı ise inceleme sonucu verilebilecek bir karardır. İtiraz üzerine verilen kabul ve ret kararları kesindir. Başkanlar kurulu tarafından verilen karar sonrası ilgili ceza dairesince başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu bulunmamaktadır. Kararı veren ceza dairesi, başkanlar kurulu tarafından verilen karar ile bağlıdır. Yani başkanlar kurulu tarafından eğer itiraz kabul edilmiş ise; kabul gerekçesine bağlı olarak ceza dairesi dosyayı ele almakla yükümlüdür. Direnme imkânı bulunmamaktadır.⁷²

3. Hukuka Aykırılığın Düzeltilerek İtirazın Esastan Reddi Kararı

CMK'nun 308/A madde düzenlemesinde, ceza dairesi başkanlar kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda sadece kabul ve ret kararı verilebileceği anlaşılmalı birlikte hukuka aykırılığın yargılama yapılmadan düzeltilmesi mümkün olabilir. Bu durumda ilgili aykırılığın ya da hatanın düzeltilerek esastan ret kararı verilmesi mümkündür.⁷³

4. İtirazın Kabulü Kararı ve Karar Üzerine Yapılacak İşlemler

CMK'nun 308/A maddesinde, “*kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararları, gereği için dairesine gönderilir*” yer almaktadır. Ancak itirazın kabulünden sonra yapılacak işlemler konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre denetim makamı tarafından verilen bozma kararı sonrası nasıl hareket edilmesi gerektiği CMK'nun 304 ve 307'nci maddelerinde yer almaktadır. Bu düzenlemeler dışında farklı bir hüküm bulunmamaktadır.⁷⁴ İtiraz üzerine verilen kabul veya kabul ile verilen ilgili dairenin kararının ortadan kaldırılmasına ilişkin karar sonuç olarak, istinaf talebi sonucu verilen esastan ret kararı ile ilk derece mahkemesi kararının hatalı ya da hukuka aykırı olduğunu ifade etmektedir. Bu karar üzerine dosya yönünden yeniden yargılama yapılmasının önü açılmaktadır. Kararı ortadan kaldırılan daire, dosyayı yeni bir esasa kaydederek duruşma açarak uyuşmazlıkla ilgili yargılama yapmak durumundadır.⁷⁵ Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin,

⁷¹ Kaymaz, 2020b, s. 467.

⁷² Toroslu/Feyzioğlu, s. 440-441.

⁷³ Erdem/ Şentürk, s. 176.

⁷⁴ Kaymaz, 2020b, s. 460.

⁷⁵ Evren, s. 347.

başkanlar kurulu tarafından verilen itirazın kabulü kararı ile yalnızca kendi kararlarının kaldırıldığı, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın varlığını koruduğu düşüncesinden hareket ettikleri de görülmektedir. Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu tarafından yapılan inceleme sonucu itirazın kabul edilmesi sonrası, kararı veren ceza dairesi tarafından bozma kararı verildiği de uygulamadan anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda dosyanın yeniden yargılama yapılması için ilk derece mahkemesine gönderilmesi söz konusu olmaktadır. Bunun nedeni ise ceza dairelerinde oluşan, ceza dairesi başkanlar kurulunun itirazın kabulü kararı kapsamında ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın hukuki varlığını devam ettirdiği düşüncesidir. İtirazın kabulü kararına rağmen ilk derece mahkemesi kararının bozulmaması nedeniyle bozma kararı verilmekle; dosyada yeniden yargılama yapılması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Uygulamada, bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri tarafından itirazın kabulü sonrası kararın bozularak dosyanın ilk derece mahkemesine gönderildiği de görülmektedir.⁷⁶

5. Düşme Kararı

İtirazın incelenmesi aşamasında ve kanun yolu muhakemesinde, herhangi bir ceza muhakemesi şartının somut olayda bulunmadığı anlaşılırsa düşme kararı verilmelidir. Bu kararın verilmesinin nedenlerinden biri de Anayasa'nın 141'inci maddesinde öngörülen davaların kısa zamanda ve en az yargılama gideri ile sonuçlanmasını kapsayan usul ekonomisidir. Düşme nedenleri bakımından yapılan itirazlar, ilgili ceza dairesi tarafından dikkate alınmaktadır.⁷⁷ Ancak bölge

⁷⁶ Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. CD., E:2023/1749, K:2023/1086, T: 06/10/2023 kararında, *"...Cizre 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 06/10/2022 tarih ve 2021/1078 esas 2022/1039 sayılı kararı ile 5237 sayılı TCK'nın 106/1.1 cümle maddesi gereğince mahkumiyetine karar verildiği, verilen kararın o yer Cumhuriyet Savcısı tarafından istinaf edilmesi üzerine Dairemizin 19/09/2023 tarih ve 2023/354 esas 2023/953 sayılı kararı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, verilen karara karşı Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 05/10/2023 tarih ve itiraz Değ. No: 2023/257 Kabul Karar No:2023/113 sayılı yazılılarıyla, tehdit suçu yönünden esastan reddine dair verilen karara karşı CMK 308/A maddesi gereğince itiraz edildiği, Dairemizin 06/10/2023 tarih ve 2023/354 sayılı kararı ile itirazın kabulüne karar verilerek tehdit suçu yönünden yeniden değerlendirme yapılmak üzere dosya Dairemizin 2023/1749 esasına kaydı yapıldı...Anayasa Mahkemesinin 24.06.2020 tarih ve 2017/37350 Karar içerikli bireysel başvuru kararından, gereksiz gerekçeli kararlarda dosya tarafının gerekçeli karar hakkının ve adil yargılama ilkesinin ihlal edildiğinin belirtildiği, bu bağlamda adil yargılama ilkesi gereği, hak ihlallerine neden olmamak ve gerekçeli karar hakkını karşılamak için gerekçeli karar yazılması gerektiğinin gözetilmemesi, Kanuna aykırı, O Yer Cumhuriyet Savcısının istinaf başvurusu bu nedenle yerinde olduğundan CMK'nın 280/1-e ve 289/1- g maddeleri gereğince HÜKMÜN BOZULMASINA..."* yer almaktadır.

⁷⁷ Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 1. CD., E:2020/2106, K:2020/1752, T: 17.09.2020 kararında, *"..İlk Derece Mahkemesince verilen ve dairemizin 2020/859 Esas ve 2020/803 karar nolu ilamıyla esastan reddine karar verilen hükme yönelik*

adliye mahkemelerinin ceza daireleri tarafından bu konuda verilen kararlar farklılaşmaktadır. Bazı ceza daireleri başkanlar kurulu, düşme nedeni tespit etmelerine rağmen, CMK'nun 308/A maddesinin metnine sıkı sıkıya bağlı kalarak karar vermektedir. Bu nedenle sadece itirazın kabulüne ve ilgili daire kararının kaldırılması yolunda hüküm vermekle yetinmektedir.

6. İnfazın Durdurulması Bakımından Etkisi

İtirazın incelenmesi aşamasında ceza dairesi başkanlar kuruluna, cezaya ilişkin infazın durdurulması veya infazın geri bırakılması kararı verme yetkisi verilmemiştir. Kurul tarafından infaza ilişkin bu kararların verilmesi mümkün değildir. Ancak inceleme sonucu, ceza dairesi tarafından verilen kararın isabetsiz bulunması ve itirazın kabulüne karar verilmesi durumunda; suçun tipi, suç için öngörülen cezaya ilişkin alt ve üst sınır ile tutuklu olarak geçirilen süre dikkate alınarak sanığın tahliyesine karar verilmesi mümkündür. Fakat bu karar, infaza müteallik bir karar değildir. Zira sadece hüküm bozulmak suretiyle ortadan kaldırılmıştır. Yeniden yargılama yapılarak karar verilecektir. Bu durumda şahıs hükümlü değil, halen sanıktır. Bu duruma ilişkin benzer YCGK kararları da bulunmaktadır.⁷⁸

D. ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazına ilişkin düzenlemede yer alan, sanık hakkında verilmiş ve kesinleşmiş bir karardan sonra aleyhine yapılan itiraz üzerine yeni yargılama yapılması ve kararın değiştirilmesi, itirazın yerinde görülmemesi halinde dosyanın ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderilmesi; kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararlarının ise gereği için dairesine gönderilmesi halinin AYM

Cumhuriyet Savcısının CMK 308/A maddesi gereğince yaptığı itirazın değerlendirilmesi sonucu; itirazın yerinde olduğu değerlendirilerek itiraza konu sanıkla ilgili değerlendirme için dosyanın 2020/1435 esas numarası alınarak yapılan değerlendirmede; ilk derece mahkemesi hükmünün düzeltilerek esastan reddine ilişkin 12/06/2020 tarih ve 2020/1237 karar sayılı ilamı ile düzeltilerek esastan reddine ilişkin kesin nitelikte karar verildikten sonra, Cumhuriyet Savcısı tarafından sanığın, ilk derece mahkemesi hükmü kurulduktan ve Dairemiz kararından önce sanığın 19/10/2019 tarihinde vefat ettiği, TCK 64/1 ve CMK 223/8 maddelerine göre açılan kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi gerektiğine ilişkin itiraz edilmekle, itirazın yerinde olduğu değerlendirilerek itiraza konu hükümle ilgili değerlendirme için yeni esas numarası alınarak yapılan değerlendirmede..” yer almaktadır.

⁷⁸ YCGK, E:2019/223, K:2020/12, T: 16.01.2020 kararında, “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabul edilerek Özel Daire onama kararının sanık ... yönünden kaldırılarak Yerel Mahkeme hükmünün bozulmasına karar verilmesi nedeniyle, sanığın nitelikli yağma suçuna ilişkin cezasının İNFAZININ DURDURULMASINA ve TAHLİYESİNE..” yer almaktadır.

tarafından Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verilmiştir.⁷⁹ Bu durumun ayrıca sanık lehine yapılacak itirazlar yönünden geçerli olmadığı belirtilmiştir. AYM tarafından verilen iptal kararında işaret edilen esaslı nokta, yargılamadaki silahların eşitliği ve adil yargılanma hakkıdır. Yapılan itirazın sanığa bildirilmemesi ve bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin kesin nitelikte kararlarının sanığın aleyhine değiştirilebilmesi iptal kararına ilişkin gerekçede yer almaktadır. Adil bir yargılama sürecinde sanığın kendisi hakkındaki itirazlardan haberdar olması ve gerektiğinde savunma yapmasının sağlanması beklenmektedir. Savunma hakkının kapsamının sanık aleyhine daraltılması nedeniyle kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Kararın 14.01.2023 tarihinde yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır. İptal kararı sonrası 28.03.2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 22. maddesi kapsamında düzenleme yapılarak sanık aleyhine yapılacak itirazlar bakımından birtakım şartlar kabul edilmiştir. Bunlar; kararı etkileyecek nitelikte esaslı bir hatanın bulunması, itirazın sanık veya müdafine tebliğ edilmesi, tebliğin dava dosyasında yer alan son adreslere yapılması zorunluluğu şeklindedir. Ayrıca ilgililerin itirazın tebliğinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap vermelerine ilişkin usul getirilmiştir. Düzenleme ile sanığın kendisi hakkında yapılan itirazdan bilgisinin olması, gerektiğinde itiraza karşı savunmada bulunabilmesi olanağı sağlanmıştır. İtirazın esaslı bir hukuka aykırılığa ilişkin olabileceği gözetildiğinde, getirilen şartların adil yargılanma hakkı bakımından önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Sanık lehine olduğu gibi sanık aleyhine yapılan itirazlar bakımından da CMK'nun 308/A maddesinde açıklık sağlanmıştır.

Ceza yargılamasında aynı fiilden dolayı birden fazla kez yargılanmama ilkesi (non bis in idem) ve aleyhe değiştirme yasağı (reformatio in peius) bulunmaktadır. Fail, fiilden dolayı ancak bir kez cezalandırılabilir. Ayrıca sadece sanık lehine kanun yollarına başvurulması durumunda, önceden verilen hüküm sanık aleyhine ağırlaştırılmaz. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında kanun yollarına başvurma hakkı temel haklardan biri olarak kabul edilmektedir. Aleyhe değiştirme yasağının uygulanması, bir bakıma sanığın cezasının ağırlaşılabileceği endişesi taşımaksızın özgürce kanun

⁷⁹ AYM, E: 2021/48, K:2022/7, T: 26.01.2022 iptal kararında, '...Bu bağlamda kural gereğince sanık hakkında bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin kesin nitelikte verilen kararlarının sanığın aleyhine de olmak üzere değişebileceği açıktır. Ancak kural, verilen kararlara yapılan itirazlardan sanığın haberdar edilmesini sağlayan herhangi bir mekanizma öngörmemektedir. Sanığın yapılan itirazdan haberdar olmaması ve itiraza karşı savunmalarını bildirmemesi adalet duygusunu rencide edeceği gibi davanın tarafları arasındaki adil dengeyi de bozmaktadır. Ayrıca sanığın itirazdan haberdar edilmemesi ve buna karşı savunmada bulunma imkânından mahrum bırakılmasında korunmaya değer üstün bir kamu yararının bulunmadığı da anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural adil yargılanma hakkının ilkelerinden olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırıdır...' yer almaktadır.

yollarına başvurmasına imkân tanımaktadır.⁸⁰ Bu durum adil yargılanma hakkının da bir uzantısıdır. CMK'nun 265, 283, 307 ve 309. maddelerinde aleyhe değiştirme yasağına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Cumhuriyet savcısının kanun yolu başvurusunun düzenlendiği CMK'nu 265'inci maddede, istinaf kanun yolu bakımından CMK'nu 283'üncü maddede, “davaya yeniden bakacak mahkemenin işlemleri” başlıklı CMK'nu 307'nci maddede, yargılamanın yenilenmesine ilişkin CMK'nu 323'üncü maddede ve kanun yararına bozma aşamasında CMK'nu 309'uncu maddede aleyhe değiştirme yasağına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.⁸¹ AYM iptal kararının adil yargılanma ve kanun yollarına başvuruyu düzenleyen mevzuat bakımından da ayrıca önemi olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır.

SONUÇ

Ceza muhakemesi açısından maddi olayların değerlendirilmesi, hataların düzeltilmesi, gerçeğe ulaşılabilmesi ve sanık yönünden en adaletli neticenin ortaya çıkması açısından mahkeme kararlarının denetlenmesi sağlanarak, kanun yollarına başvurulmaktadır. İstinaf kanun yolunun ceza muhakemesi sistemine dahil olması sonucu, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen birçok karar hem hukuki hem de maddi açıdan incelenmektedir. Böylece ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların doğrudan temyize tabi olması uygulaması sona ermiştir. İstinaf kanun yolunda yapılan öğrenme muhakemesi sonunda, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlar değiştirilebilmektedir. Ayrıca verilen karar bozularak, yeni bir hüküm kurulabilmektedir. Bu bakımdan istinaf kararlarının denetiminin yapılması, yargılamanın hukuka uygun olarak sonuçlanması bakımından zorunludur.

Bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen kesin kararlara karşı CMK'nun ilk halindeki düzenlemede başvurulabilecek bir kanun yolu belirlenmemiştir. Bu nedenle taraflar ya da bölge adliye Cumhuriyet başsavcılığı verilen karardaki hataya rağmen bir kanun yoluna başvurma imkanına sahip değillerdi. Diğer yandan bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri de verdikleri karardaki hatayı düzeltme ve dosyayı yeniden ele alma hakkından yoksundular. Bu eksiklik, kesin kararlara karşı bir başvuru yolu bulunmasını gündeme getirmiştir. Nihayet, 7035 sayılı Kanunla bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı kanun yolu yürürlüğe girmiştir. Düzenlemenin ilk şeklinde itirazın, karar dairesi tarafından incelenerek sonuca bağlanması usulü uygulanmıştır. Ancak itirazın sadece kararı veren daire tarafından incelenmesi ve herhangi başkaca bir merci incelemesi yapılmaması bu yolun etkinliğinin tartışılmasına neden olmuştur. Sonuç olarak 7188 sayılı Kanunla CMK'nun

⁸⁰ Sesim Soyer Güleç, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio On Peius) Yasağı”, C.21, Özel Sayı, 2019, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 705.

⁸¹ Ali Rıza Çınar, “Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı”, C.19, S.12, 2013, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s. 606.

308/A maddesinde birtakım değişiklikler yapılmış, itirazın üzerine karar veren daire tarafından kabule şayan görülmeyen itirazların ceza daireleri başkanlar kurulunca incelenerek karara bağlanması usulü kabul edilmiştir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilen itiraz yetkisinin kapsamı ve itirazın kullanım şekli açısından birtakım eleştiriler bulunmaktadır. Bunların ilki itiraz yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı itirazından farklı olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının şahsına değil; Cumhuriyet başsavcılığına verilmesidir. Cumhuriyet başsavcılığının bir bütün olarak faaliyet göstermesi nedeniyle, Cumhuriyet Başsavcısının bilgisi dışında itirazda bulunulmasının birtakım sorunlara neden olabileceği ileri sürülmektedir. İkinci eleştiri ceza dairesi başkanlar kurulunun genel olarak iki tip karar vermesi hususudur. Bu kararlar, itirazın esastan reddi ve itirazın kabulü ile bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararının kaldırılmasıdır. İtirazın kabul edilerek bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin kararının kaldırılması halinde, kararı kaldırılan bölge adliye mahkemesi ceza dairesi CMK'nun 304 ve 307'nci maddeleri gereğince dosyayı yeniden incelemek durumundadır. Dosyanın yeni esasa kaydedilmesi ve yargılama yapılması gerekir. Ancak ceza dairesi başkanlar kurulunun denetim yapan bir merci olduğu, bu nedenle ceza muhakemesinde öngörülen şartların oluşması durumunda düşme kararı vermesi; somut olaya göre hukuka aykırılığın düzeltilmesi mümkünse, itirazın düzeltilerek esastan reddine karar vermesi gerektiği de ileri sürülen konulardandır. Fakat tüm eleştirilere rağmen, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilen itiraz yetkisinin uygulamadaki sorunlara çözüm getirdiğini; ceza daireleri tarafından verilen kesin nitelikteki kararlara karşı denetim imkânı sağladığını söylemek mümkündür. Son olarak AYM tarafından verilen 26.01.2022 tarihli iptal kararı sonrası sanık aleyhine yapılacak itiraza ilişkin yeni şartlar, 28.03.2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile getirilmiştir. Düzenleme, savunma ve adil yargılanma hakkı ile silahların eşitliği bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

Arslan Ç, “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı”, C.2, S.5, 2007, CHD, ss. 105-161.

Artuç M, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi Kapsamındaki Kararlar”, S.17, 2021, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, ss. 69-92.

Aşkın U, Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Balcı F/Öztürk S, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Birtek F, Ceza Muhakemesinde İstinaf, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Centel N/Zafer H, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016.

Çınar A R, “Aleyhe Değişirme Yasağı Kuralı”, C.19, S.12, 2013, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, ss. 603-666.

Çinko M S, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, S. 141, 2018, ss. 96-101.

Erdem M R/Şentürk C, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Ersoy U, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtirazı”, S. 29, C. 10, 2015, ss. 67-124.

Evren Ş, “Değişiklikler Sonrasında Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İtiraz Yetkisi”, DÜHFD, C. 25, S. 43, 2020, s. 335-353.

Güleç S S, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme (Reformatio In Peius) Yasağı”, C. 21, S.2, 2019, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 701-750.

Gündüz H, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, C. 24, S.4, 2020, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 555-584.

Kaymaz S, Ceza Muhakemesinde İstinaf, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Kaymaz S, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m.308/A)”, C.24, S.4, 2020, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 411-488.

Özbek V Ö/Doğan K/Bacaksız P/Tepe İ, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

Özen M, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Sarıgöl A T, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, 3. Baskı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2017.

Soyaslan D, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014.

Şahin C/Göktürk N, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

Talas S, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı”, C.70, S.1, 2012, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, ss. 153-176.

Toroslu N/Feyzioğlu M, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara, 2018.

Ünsal C, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Olağanüstü İtiraz Yetkisi”, C.71, S. 1, 2022, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 543-580.

Ünver Y/Hakeri H, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Yenisey F/ Nuhoglu A, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.

Yurtcan E, Ceza Yargılaması Hukuku, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.